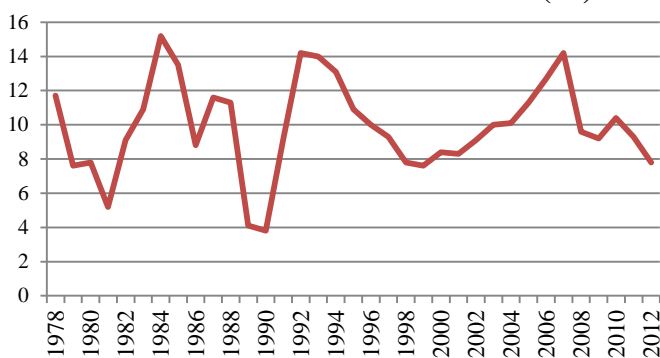

Ben segur que molt del que es diu sobre la Xina és ja del vostre coneixement, però cal fer un recompte molt breu d'alguns dels principals macro indicadors que normalment es fan servir. La Xina és actualment la segona economia mundial amb un PIB de gairebé 6 billons de dòlars, gràcies fonamentalment al seu creixement interanual superior al 10% durant la darrera dècada del segle XX i la primera del segle XXI. El mercat xinès és el principal exportador de mercaderies, el seu percentatge de participació en el comerç mundial supera el 10% i, també, és un dels principals receptors d'inversió directa. La Xina compta amb 4 dels principals 10 bancs mundials en termes de capitalització. Així mateix, disposa de més de tres bilions de dòlars en divises. Finalment, és el país del món amb un

nombre de milionaris més elevat, amb més d'un milió de persones, i de mil milionaris, amb més de 100.

Ara bé, com destaquen molts altres analistes, si analitzem l'economia xinesa en deteniment descobrirem que no és tan sòlida com sembla en una primera exploració. Tot i ser una clara superpotència comercial, la gran majoria de productes que exporta són barats, de poc valor afegit i en molts casos pertanyen a empreses estrangeres que produeixen a la Xina. És cert

Creixement interanual PIB Xina (%)

Font: World Bank Data

que compta a 4 grans bancs, però el sistema bancari i financer, en general, encara és molt arcaic. Les indústries intensives en l'ús del coneixement estan encara relativament endarrerides. A més a més, encara que ha augmentat significativament la inversió a l'estranger i el suport a la cooperació internacional, tan sols és el cinquè inversor internacional i no es troba entre els principals donants internacionals en matèria de cooperació internacional per al desenvolupament econòmic i social. Finalment, i aquest és el tema que ens ocupa, té poques empreses que siguin líders globals.

Per entendre aquesta paradoxa entre la potencial primera economia del món—el Fons Monetari Internacional ha informat que en termes absoluts el PIB de la Xina podria ser el primer del món al 2016—que és al mateix temps una economia en vies de desenvolupament, cal entendre com ha estat el seu model de creixement econòmic i com és l'estructura de l'economia xinesa a l'actualitat.

Breu història econòmica

Les reformes econòmiques a la Xina, per passar d'una economia essencial centralitzada a una progressivament encaminada al mercat, van començar a partir de l'any 1978, seguint la política econòmica de Deng Xiaoping (邓小平). Aquestes van resultar ser tota una revolució. Les comunes rurals de producció van començar a ser desmantellades i va començar el “socialisme amb característiques xineses”, un sistema basat en una economia mixta de mercat dirigida per l'Estat. És el que s'anomena *dual track system*, és a dir, la coexistència de preus regulats i producció planificada, amb mecanismes lliures de fixació de preus i quantitats de producció. Tanmateix, un dels eslògans de la nova política

econòmica que serveix de resum va ser “creuar el riu tantejant les pedres” (摸着石头过河), és a dir, que el govern de Deng va decidir portar a terme l’obertura de l’economia però de forma molt progressiva.

La primera fase de les reformes es va desenvolupar en tres àrees principalment: la reforma agrària, la

rehabilitació del sector privat i l’obertura econòmica. Aquestes línies polítiques es van implementar mitjançant mecanismes com la descol·lectivització de la propietat al camp, la reinstauració de la propietat privada i la creació de les Zones Econòmiques Especials (ZEE), unes zones amb una regulació legal i fiscal diferent per poder atreure la inversió estrangera. Això va permetre que, donats els incentius del mercat, la productivitat augmentés de forma significativa, que s’ampliés la propietat privada en contraposició al desigual repartiment del factors de producció en el cas d’Amèrica

Llatina i l’Àfrica i que empreses internacionals desembarquessin a la Xina.

Durant els anys 90, la reforma es va estendre arran d’una visita de Deng a les Zones Econòmiques Especials (ZEE) del sud. Aquesta política d’atracció d’inversions exteriors s’expandeix a moltes altres zones. A més, a nivell intern és fomenta la competència entre les empreses xineses de propietat estatal que comparteixen un mateix sector per poder fer-les més eficients. La competència es produeix entre empreses del mateix sector i regió, o entre empreses del mateix sector però de províncies diferents, el que obliga a fusions i absorcions. Podem afirmar que es llavors quan s’adopta una “economia socialista de mercat”, el que representa una transmissió de part de la capacitat de decisió en matèria econòmica dels planificadors estatals cap a les unitat familiars i les firmes privades. Igualment, a partir de 1997, l’objectiu continua sent el desmantellament d’una part de les indústries estatals, que en aquell any encara controlen un 50% de la producció industrial, tot i que moltes d’elles estan en una situació econòmica insostenible.

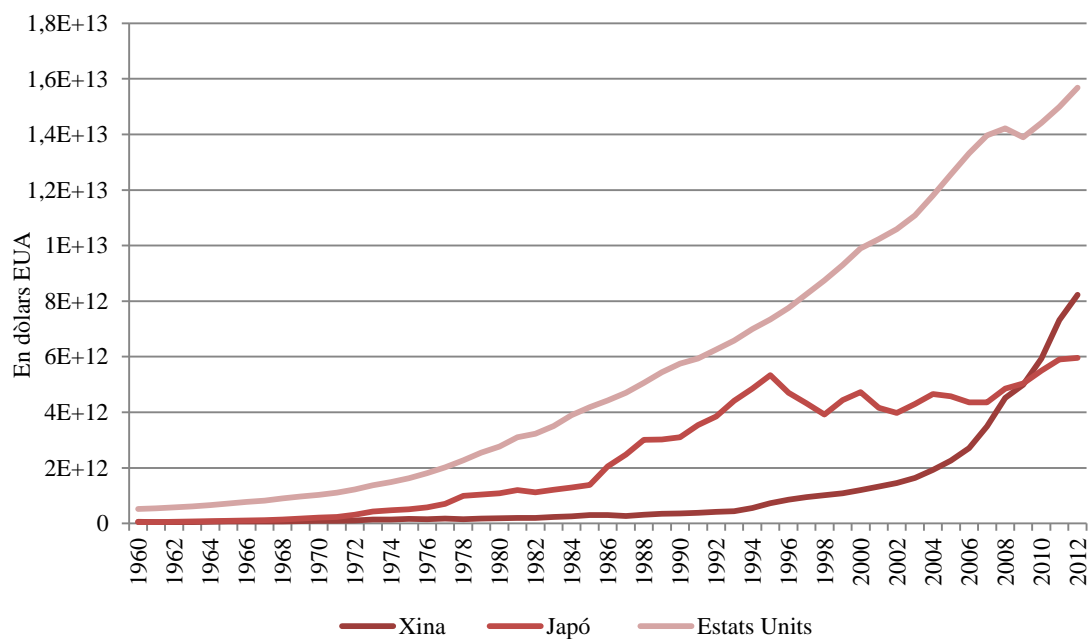
És aleshores quan el govern xinès concentra tota la seva aportació i els seus esforços en afavorir a un nucli dur d’empreses, aquelles que havien mostrat una eficiència i competitivitat superiors, amb la intenció que poguessin arribar a ser altament competitives també en el mercat mundial. Un intervencionisme estatal en matèria de política econòmica que és el mateix el model que el d’altres economies asiàtiques com el Japó o Corea del Sud. Així mateix, es donen totes les facilitats a les empreses internacionals per invertir al país per establir les seves cadenes de producció, amb una sèrie de regulacions per aquesta inversió com l’exigència de tenir socis i proveïdors locals, o certes mesures proteccionistes en sectors considerats com a estratègics. Gràcies en part a aquestes polítiques d’obertura i liberalització, així com un millor aprofitament dels fluxos comercials i financers internacionals, va començar un creixement desbocat de l’economia xinesa, que amb el pas del temps va provocar també problemes com la degradació del medi ambient o l’increment de la desigualtat.

A partir de l'any 2001, comença una nova fase econòmica xinesa, marcada per l'entrada de la Xina en l'Organització Mundial del Comerç (OMC). Amb aquest acord internacional, el govern xinès reconeixia la necessitat de modificar les seves lleis i introduir reformes per poder adaptar-se a la realitat del comerç internacional. La Xina es va comprometre a aplicar les regulacions internacionals del lliure comerç. Per exemple, el govern xinès va acceptar la reducció dels impostos a les importacions i la entrada d'empreses estrangeres en nous sectors mitjançant el mateix model de *joint-ventures* o acord empresarial amb un soci local. Aquesta nova realitat, que no va impedir problemes com els relatius a la falta de respecte de la propietat dels drets intel·lectuals, va provocar l'arribada d'una forta onada d'inversió directa estrangera que va contribuir des de l'exterior al canvi de cara de l'economia xinesa i en general de tots el país.

Les inversions estrangeres van arribar en massa per varies raons. En primer lloc per les avantatges competitives estructurals de la Xina, com ara: disponibilitat de mà d'obra qualificada, abundant i barata; el dinamisme de la societat; l'existència de noves infraestructures desenvolupades en col·laboració amb inversors estrangers, o el baix cost dels materials. En segon lloc, de cara a la fabricació, la Xina oferia la possibilitat d'aprofitar avantatges fiscals i financeres, facilitats en la producció de productes basats en un ús intensiu de la mà d'obra, la possibilitat de competir amb altres productors asiàtics i començar a aprofitar les possibilitats que ja ofereix la Xina com a un immens mercat.

Evolució del PIB a la Xina, els Estats Units i el Japó

Com a resultat d'aquesta nova fase econòmica, l'estructura actual de l'economia xinesa és essencialment industrial però cada cop més també destaca el seu sectors serveis. El sector secundari suposa prop del 46,7% del PIB, els serveis representa el 43% i l'agricultura i la ramaderia el 10,2%. Un gran canvi si tenim en compte que a principis dels anys 70 el sector primari suposava gairebé el 30% del PIB. Tot i aquesta menor aportació al PIB (10,2%), cal destacar que encara és un sector molt important en termes d'ocupació. El sector secundari és el que més creixement ha experimentat, el que fa que es parli d'una economia fortament industrialitzada. Mentre que el sector terciari, el sector serveis, ha mostrat el seu desenvolupament ràpid durant els darrers anys.

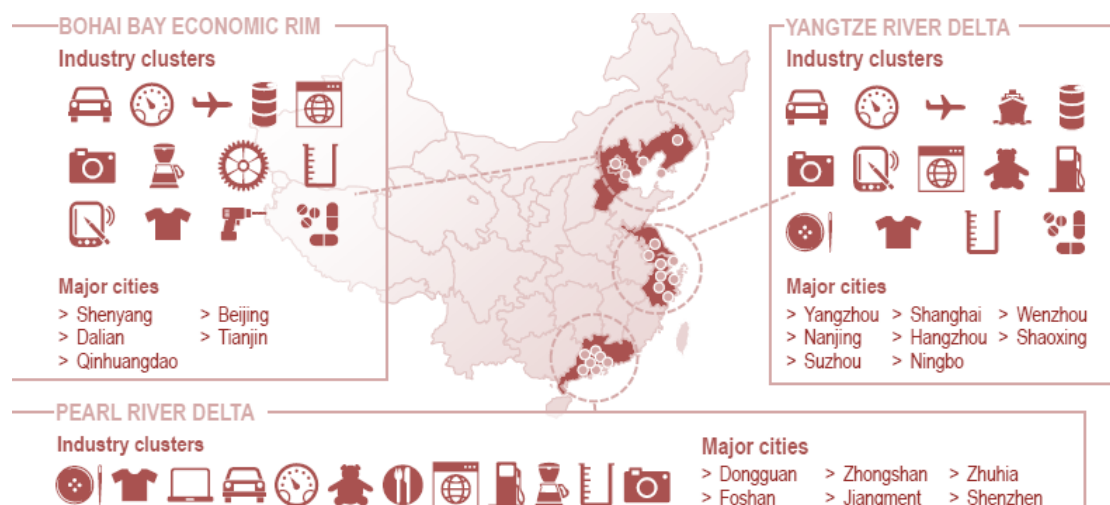
En aquest mateix sentit, un repàs ràpid del creixement del PIB pel costat de l'oferta, mostra que el sector industrial és el més important i el que més creix. Mentre que pel costat de la demanda, el factor essencial ha estat el creixement de la inversió estatal, estimulada per mesures fiscals i monetàries promogudes pel govern central, el que permet que els ritmes de creixement hagin baixat dels dos dígits però no s'hagin desplomat, com demostra el fet que aquest any 2013 l'objectiu sigui del 7,5% de creixement.

Pel que fa a les exportacions, si bé continuen sent molts elevades la seva aportació a la riquesa és limitada donat que el valor afegit de les mercaderies no és molt elevat sinó que encara avui l'economia xinesa està basada en un ús intensiu de la mà d'obra. Ara bé, políticament els sectors exportadors xinesos es de gran preocupació per als socis comercials de la Xina en una època de generalització de l'atur a les economies desenvolupades. Aquest fet provoca que quan els productes 'Made in China' inunden els mercats internacionals sigui vist amb preocupació des dels governs d'Europa o els Estats Units. D'altra banda, la contribució del consum intern al creixement és cada cop més important, donat la caiguda de la demanda internacional arran de la crisi, i es fonamenta principalment amb els milionaris del país i, sobre tot, en la nova classe mitjana que alguns analistes consideren que està conformada per uns 350 milions de persones.

Una superpotència comercial

L'expansió del comerç exterior de la Xina no s'havia vist amb anterioritat en tota la història. Ni els Estats Units, ni el Japó, van tenir un dinamisme econòmic tan fort. Es per aquesta raó que es parla d'un "China Boom". El govern xinès dirigit pel Partit Comunista Xines va prioritzar el comerç des de l'establiment de les ZEE amb Deng. Des de llavors les províncies costaneres de la Xina, han estat les grans plataformes terrestres per a la exportació, fins arribar a assolir a l'actualitat més del 10% del comerç global.

Aquest procés de desenvolupament econòmic xinès ha provocat una polarització social i territorial, amb una forta concentració de l'activitat productiva en la costa. S'han configurat així tres grans zones o macroregions d'activitat, amb certes distincions entre elles, però totes caracteritzades pel dinamisme de la indústria exportadora, les excel·lents infraestructures i el lideratge d'una gran ciutat. En aquestes tres grans regions es concentra el 85% de la inversió estrangera a la Xina.

Font: [Roland Berger \(2011\)](#)

Principals regions econòmiques de la Xina

- **Golf de Bohai**, al voltant de la capital política, Beijing.
- **Delta del Riu Yangtsé**, al voltant de la capital econòmica, Shanghai.
- **Delta del Riu Perla**, al voltant de Guangzhou i Shenzhen i sota la influència de Hong Kong, centre financer i logístic del Sud-est asiàtic.

La Xina ha estat i és encara la “fàbrica del món”, donat que és el principal productor d’eines de treball, sabates, càmeres, bateries, ordinadors, televisors, roba, plàstics, rentadores o telèfons mòbils, entre molts altres productes. De fet, més curiosament, es convertirà en el principal productor de vi del món en 2014. Les exportacions es veuen beneficiades pel suport que l’estat dona a les 120 empreses de propietat estatal, que protegeix i incentiva. L’estat xinès també té com a mecanisme de política econòmica la moneda, el yuan. A diferència de les economies més desenvolupades, la Xina no manté un tipus de canvi de la divisa en funció del mercat, sinó que manté artificialment elevat el preu del yuan. El que d’alguna manera significa que està dona subsidis a les exportacions.

Percentatge i volum de la fabricació de productes electrònics per països

	TV en color		Productes vídeo		Telèfons mòbils		Ordinadors		Càmeres digitals	
	2000	2008	2000	2008	2000	2008	2000	2008	2000	2008
Total mundial	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Xina	24,2%	42,3%	24,4%	66,8%	9,7%	52,7%	19,2%	97,2%	2,9%	62,9%
Amèrica del Nord	18,1%	12%	2,7%	0%	12,3%	4,1%	23,5%	0%	0%	0%
Europa	19,3%	20,3%	16,9%	3,0%	43,4%	7,7%	13,4%	0,2%	0%	0%
Japó	1,6%	4,5%	8,7%	3,4%	13,1%	2,9%	7,7%	2,0%	73,1%	21,8%
Corea del Sud	8,2%	3,5%	6,5%	1,6%	13,6%	12,9%	5,7%	3,5%	5,2%	1,3%
Taiwan	-	-	-	-	-	-	25,5%	0,2%	12,4%	0%
Malàisia	9,9%	2,8%	20,1%	11,0%	1,1%	1,1%	1,8%	0%	0,6%	3,5%
Índia	-	-	-	-	-	12,1%				

Font: Tselichtchev (2012)

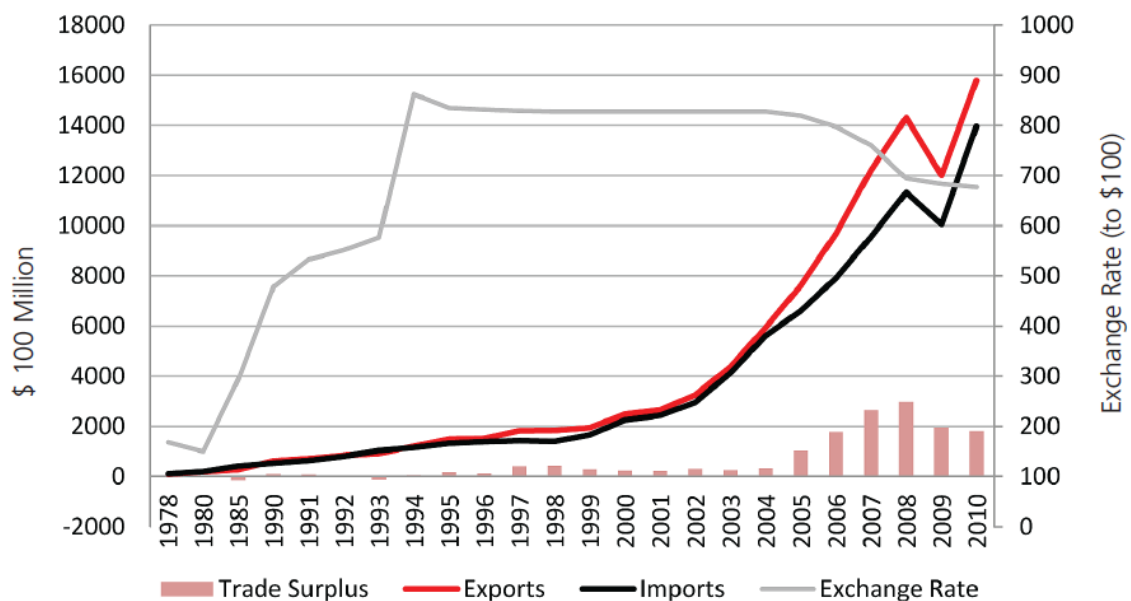
Qui són els seus socis comercials? Doncs com podeu imaginar tots els països del món. Ara bé, més concretament el rànquing està encapçalat pels Estats Units, Japó, Corea del Sud i Taiwan. La llista segueix amb països desenvolupats, però aviat apareixen països en vies de desenvolupament com Brasil o l’Índia, tots dos dintre del top 10 de socis comercials de la Xina. Tot això, si no compten la Unió Europea com una sola entitat, donat que llavors seria Europa el principal soci comercial de la Xina. Igualment, en els darrers anys cal destacar pel seu ràpid creixement les relacions comercials amb l’Amèrica Llatina i l’Àfrica.

El gràfic de l’evolució de les exportacions i importacions totals de la Xina, demostra que la seva economia ha estat la gran guanyadora de la globalització gràcies fonamentalment a l’entrada en l’Organització Mundial del Comerç (OMC) l’any 2001. En termes de composició del comerç exterior, ja hem dit que la Xina exporta productes de poc valor afegit, tot i que cada vegada són més els productes que tenen una posició més elevada en la cadena de valor. A més la seva vessant quantitativa, l’exportació xinesa ha vist augmentar notablement la seva “qualitat” i grau de sofisticació, fenomen en el qual han influït també aspectes propis de la política industrial del govern. Segons afirma el propi Ministeri de Comerç Exterior (MOFCOM), un 25% de l’exportació xinesa correspon ja a productes

d'alta tecnologia, extrem que alguns analistes occidentals han certament qüestionat. En qualsevol cas, és ben evident que el gruix de les vendes xineses a l'exterior (un 56%) correspon ja a maquinària i productes electrònics de molts tipus, amb independència de la seva consideració com a alta tecnologia. Si la Xina segueix el camí de la innovació, les patents globals i les marques, el creixement de l'economia sembla garantit. D'altra banda, les importacions estan dominades per una mix de recursos materials i naturals, que venen del món en desenvolupament, mentre que el món desenvolupat porta alta tecnologia, maquinària y equipaments especials.

Amb aquesta composició de la balança comercial de la Xina, avui dia són pocs els països que es poden permetre mantenir un superàvit comercial amb el país asiàtic. En línies generals identifiquem els següents patrons de comerç amb la Xina: intercanvis molt desequilibrats amb Occident, essent els Estats Units el cas més evident tal com hem vist, a causa del allau d'importacions xineses, no compensades amb exportacions americanes; un superàvit per part d'algunes economies de l'entorn asiàtic, que gràcies a la integració comercial i empresarial són capaços de subministrar peces i components d'alt valor afegit a la Xina; i, finalment, superàvit també a favor d'alguns països en vies de desenvolupament proveïdors de matèries primeres i energia, a l'Àfrica, Amèrica Llatina i Orient Mitjà.

Evolució de les exportacions i importacions totals de la Xina

Font: Fons Monetari Internacional

Energia

Els mecanismes que fa servir l'economia xinesa per jugar un paper cada cop més important en el mercat dels recursos energètics internacionals són les tres principals empreses petroleres, és a dir: China National Petroleum Corporation (CNPC), China National Offshore Oil Corporation (CNOOC), i China Petrochemical Corporation (Sinopec). Aquests tres gegants són coneguts com *jítuan* (集团) o conglomerats, i tenen les seves seus centrals una al costat de l'altra al segon cinturó de la capital de la Xina, Beijing. Tan sols aquestes empreses van representar amb anterioritat al 2008 el 23,5% dels

beneficis de les 129 principals empreses estatals. Sinopec i CNPC van ser al 2010 la cinquena i la sisena principals empreses del món.

En termes de subministrament energètic sembla que des de ja fa uns anys existeix la percepció exterior que la Xina mira d'assegurar els seu abastiment energètic mitjançant acords a llarg temps, exclusius i monopolistes amb els seus proveïdors. Però hi ha molts estudis empírics que centrant l'anàlisi en cadascun dels casos concrets demostra que aquest no és el cas. Sembla que part del petroli que produeix a l'exterior mitjançant aquestes empreses el ven a tercers. De fet sembla que la Xina té problemes per importar més quantitat de petroli del que ja importa. Les tres grans empreses xineses del sector dels recursos naturals, en el procés globalitzador sembla que han passat de ser les típiques empreses de propietat estatal per convertir-se en actors clau del sector energètic. Plenes de recursos financers, estan àvides de poder trobar nous socis locals arreu del món,

Les multinacionals xineses

Les companyies multinacionals xineses han saltat a l'escenari global fa relativament poc de temps. Tot i que encara moltes no ostenten un reconeixement de la seva marca, s'estan expandint de forma ràpida mitjançant nombroses operacions internacionals. A mode d'exemple clarificador, l'any 2001, tan sols 12 companyies xineses formaven part del llistat *Global Top 500 de la revista Fortune*. Actualment són més d'una seixantena. En aquest llistat, la Xina ocuparia la tercera posició mundial gràcies a unes empreses que van tenir aproximadament uns beneficis anuals de 170.000 milions de dòlars l'any 2010. D'aquestes empreses, 49 són empreses de propietat estatal o SOE (de les sigles en anglès *State Owned Enterprises*) i la gran majoria basen el seu potencial en el mercat domèstic, que és on s'han fet fortes, més eficients i competitives.

Ara bé, cal determinar que és una empresa global. Des d'un punt de vista pràctic les característiques d'aquelles que operen a nivell global són: una infraestructura realment global amb oficines, canals de distribució i fàbriques a diversos països; amb empleats i responsables de diversos països contractats a partir d'una política de recursos humans amb una visió global del mercat; també és important el reconeixement internacional de la marca; un model de negoci global; mantenir una política de responsabilitat social corporativa que respecti les normes locals; així com col·laboracions internacionals.

La imatge d'algunes empreses xineses comença a ser reconeguda arreu del món

lenovo 联想

HUAWEI

Haier

Aquestes poques companyies xineses que respecten aquests punts serien algunes com Haier, Huawei o Sinopec, que lideren en molts casos el sector al que pertanyen.

En aquest sentit, tot i que en general la Xina domina el comerç mundial, tan sols algunes de les empreses xineses són líders en el seus respectius mercats. El exemples més clars serien: Haier (海尔) en productes de gama blanca, Lenovo (联想) en ordinadors, Huawei (华为) en equipament per a les telecomunicacions, Geely en automòbils o Air China en el sector de les companyies aèries. Són multinacionals i marques de renom de primer nivell, però el nom

d'aquestes es veu moltes vegades perjudicat per alguns escàndols, que molt sovint no tenen a veure amb elles però que els consumidors sí ho vinculen perquè les associen a una idea del 'Made in China' barat.

Aquestes companyies, a diferència de la majoria d'empreses xineses, sí que tenen una estratègia corporativa global. Ara bé, els problemes en la comprensió dels nous mercats, en la política de recursos humans o en la adaptació de la empresa a la nova realitat dificulta en molts casos el seu èxit. Així mateix, aquestes empreses són extremadament jeràrquiques, el que limita la iniciativa individual. A més tenen dificultats en l'adaptació als sistema legal, la regulació fiscal o la política mediambiental d'altres països. Una dificultat afegida és la falta de reciprocitat en la col·laboració amb empreses estrangeres que al seu temps també volen entrar a la Xina.

Alguns exemples de companyies xineses globals

En el sector de les telecomunicacions, trobem moltes empreses xineses que són molt competitives i molt dinàmiques, però Huawei és una de les poques que ha aconseguit triomfar a l'estranger. Actualment, és la principal companyia mundial en la producció d'equips de telecomunicació i vol competir en la resta d'àmbits amb la coreana Samsung i la nord-americana Apple. La companyia va ser creada l'any 1987 per Ren Zhengfei, un ex militar xinès, i actualment opera a més de 140 països.

En el sector de les companyies d'automoció, les empreses xineses han estat treballant de valent per convertir a la Xina en la principal productora mundial de cotxes i el principal mercat de compra. Algunes d'aquestes empreses ja han fet els seus primer moviments cap a l'estranger, com és el cas de Geely que va adquirir la companyia Volvo o SAIC que va adquirir la icona britànica MG Rover. Tot i això les marques xineses d'automòbils s'estan fent presents a la resta del món a poc a poc. L'any 2010 van exportar 280.000 cotxes i l'any 2011 487.000. Els principals mercat estan a l'Amèrica Llatina i també l'Àfrica. La principal companyia del sector a l'estranger és Chery, que al 2010 va vendre 192.000 cotxes. Actualment té 16 factories, 1200 punts de venda i presència a 80 països.

També és molt conegut que la Xina és la principal productora d'ordinadors del món, pràcticament totes les companyies del món produeixen a la Xina. Però Lenovo és l'exemple pel que fa a les empreses xineses del sector amb forta presència a l'exterior. Creada al 1984 per la *Chinese Academy of Science* s'ha convertit des de la venda d'IBM en la tercera principal venedora de ordinadors personals del món amb l'objectiu de fer-se amb un mercat que comparteix amb Apple, Acer i HP.

Inversió a l'exterior i cooperació econòmica internacional

Les inversions exteriors xineses a l'exterior són un fenomen dels últims anys, i un dels fets més rellevants i polèmics de la presència xinesa a l'exterior. En un context internacional de crisis, les inversions de la Xina a l'exterior creixen exponencialment, fins situar la Xina com una de les economies més inversores del món, tan sols per darrere dels Estats Units i el Japó, amb més de 80.000 milions de dòlars. De forma accelerada el món comprova que la Xina i algunes de les seves empreses estan disposades a jugar un paper cada cop més important en el món.

En segon lloc, pel que fa a la ajuda oficial al desenvolupament econòmics, a pesar de ser un país que actualment encara rep ajudes al desenvolupament, la Xina és un donant d'ajuts al desenvolupament

històric que cada cop té més pes internacional i en un futur pròxim podria entrar en el top 10 de donants internacionals. Tot i haver publicat un llibre blanc sobre la seva política de cooperació l'any 2011, la Xina rep moltes crítiques que rep per la falta de transparència. Els ajuts al desenvolupament es canalitzen fonamentalment mitjançant el Export-Import Bank of China i el China Development Bank, que s'encarreguen de oferir les línies de crèdit per a projectes en països en vies de desenvolupament que en moltes ocasions executen les mateixes empreses xineses.

La política xinesa en aquest respecte té diversos tipus de projectes: cooperació tècnica, lliurament de materials o bens, gestió del deute, cooperació en matèria de formació de recursos humans, projectes complets normalment d'infraestructures, ajuts en casos d'emergències humanitàries i programes de voluntariat. El govern xinès diu haver acabat més de 900 projectes a l'Àfrica, construït més de 2.000 kilòmetres de carreteres 3.300 d'autopistes, més de 40 estadis i més de 54 hospitals. Un suport sempre donat sense cap condicionalitat cap als governs que ho han rebut. Àfrica es sense dubte el gran escenari de la cooperació xinesa, amb un percentatge del 45% del total del pressupost, seguida d'Àsia amb un 32% i d'Amèrica Llatina amb un 12%. La política xinesa en aquesta matèria està clarament orientada per l'interès econòmic, com demostra el fet que estigui gestionada pel Ministeri de Comerç i no el d'Exteriors, però el pes polític de la mateixa com a element de *softpower* no s'ha d'oblidar.

Breument

Al llarg d'aquest tema hem examinat diferents aspectes de la presència global xinesa: comerç, sector energètic, empreses xineses globals, inversions i suport al desenvolupament econòmic mundial. Se tracta dels aspectes en que la presència exterior xinesa és més forta. Podem dir que en alguns casos la seva presència és determinant, com ara el comerç internacional i el sector energètics, però en altres casos la seva participació és menor. El que es pot esperar és que la presència xinesa augmenti, però el pes de la mateixa dependrà molt de la fortalesa dels indicadors intern, com ara augment en la cadena de valor dels productes, adaptació de les normes de l'entorn i més *soft power*.

Saber-ne més...

Informe económico y comercial. China 2012. Oficina Económica y Comercial de España en Pekín

<http://www.oficinascomerciales.es/icex/cma/contentTypes/common/records/mostrarDocumento/?doc=4647177>

Lardy, Nicholas (2002): *Integration China into the Global Economy*. Washington: Brookings Institution Press.

Leonard, Mark (2012): *China 3.0*. Londres: European Council on Foreign Relations.

Naughton, Barry (2007): *The Chinese Economy. Transitions and Growth*. Cambridge: MIT Press.

Nolan, Peter (2012): *Is China Buying the World*, Nova York: Polity Press.

Shambaugh, David (2013): *China Goes Global: The Partial Power*. Oxford University Press.

Soler Matutes, J. (2008): *El Milagro económico chino: mito y realidad*. Barcelona: Marcial Pons.